

Plaatsnamen

door
C.A. BRACKE

Ken uw streek

De betekenis van een plaatsnaam is meestal in de loop der tijden verloren gegaan. Rond het begin van onze jaartelling woonden stammen van Friese oorsprong vanaf het Zwin bij Sluis tot aan de Elbe. De meeste oude plaatsnamen uit onze streek vinden aldus hun oorsprong in de Friese taal. De betekenis van een ander deel van de plaatsnamen, n.l. die van jongere datum, is makkelijker te achterhalen.

Holland De Romeinse geschiedschrijvers beschrijven de lage landen (nu Vlaanderen, Zeeland en belde Hollanden) als vol van moerassen en uitgestrekte wouden, waarin herten, wilde zwijnen, beren, vossen en wolven huisden. In het jaar 850 sprak men van "Hotland", een woord dat in de taal dier dagen houtland betekende. Het verhaal gaat dat men toen van Leiden naar Haarlem kon gaan over de kruinen van de bomen. In Chinese schrijf- of beter gezegd begripteekens wordt ons land nog altijd uitgebeeld als hout- of bosland. Twaalf eeuwen ontbossing om ruimte te scheppen voor bouw- en weiland hebben van de lage landen een vruchtbaar maar kaal land gemaakt.

Terneuzen In het begin van de 14e eeuw leest men over Ter Nose (1325), Ter Nesse (1350), en Ternesse (1356). Neus is Nederlands, Nose engels, Nase Duits en Nesse of Nisse Oud-Fries. Nesse of Nisse betekent landtong, neus of uitsteeksel in de zee. Tot het eind van de 19e eeuw was de officiële naam Ter Neuzen, nu Terneuzen. In Noorwegen bestond in het verleden ook een Terneuzen! Dit was echter geen dorp, maar een kaap gelegen aan de uiterste zuid-westpunt van Noorwegen, ten zuiden van Stavanger. Deze kaap draagt op heden de naam „Kaap Lindesnes” Het woord Nes of Nesse blijkt dus verwant te zijn door het Fries aan de Noorse taal.

Axel Noorse persoonsnaam. Men denkt hierbij aan een nederzetting van Noormannen. Waar de Noormannen leefden van verovering, roof en strijd, is het ondenkbaar dat zij zich zouden vestigen op een onontgonnen verlatenheid tussen moerassen. Wat meer is, Axel bestond reeds in de 9e eeuw, dus lang voor de inval van deze krijgsvenden.

- AXHELLE :
 - AXHELEGAT : Wat in verband zou staan met het Hellegat, een gat door storm en overstromingen ontstaan in vlieten en moeren van Het Helle.
 - AXLER :
 - AXELER: : naam voor een burcht. Hier rijst dezelfde moeilijkheid. Axel bestond reeds lang voor de burcht is gebouwd.
 - AKSEL : van Ake = water,
 - AKSELE : en Sele = verblijf
- dus verblijf in het water. Wat zou wijzen op een nederzetting op een opwas omringd door water of moeras. Aker = (Ake(r), is een nu nog gebruikt woord in onze streek. Het is een emmertje dienende voor het putten van water uit welput of regenbak.

In de middeleeuwen was Axel één van de vier Ambachten (Axel, Assenede, Hulst en Bouchoute), die het Noorden van Vlaanderen welvaart en aanzien schonken.

Zaamslag Zaamslag was oorspronkelijk een eiland. Dit eiland heeft zijn naam nagelaten aan het daarop ontstane dorp.

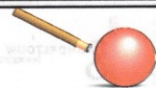
- ZALMSLAG : naar de bewering, dat in een ver verleden hier zalm geslagen of gevangen werd.
- ZWALUWSLAG : In sommige Vlaamse streken wordt dit dorp zo genoemd. Ook naar het gemeentewapen dat eertijds drie zwaluwen bevatte.
- ZALMSLAGT : Naar het Oud-Nederlands woord „slagt”, een raakpunt waar twee dijken haaks op elkaar stoten. In de Provincie Groningen is dit woord nog in gebruik.

Zwin Een zwin is een geul of kil of smalle stroom dienend tot verbinding van twee zeeën of (nabij Sluis) waters, zoals „Swinnemünde” aan de Swine (Oostzee), Boterzwin en Zuiderzwin in Noord-Holland. Het Zwin nabij Sluis, dat we nu kennen als schorre en natuurreservaat, was oorspronkelijk een verbinding van de West-Vlaamse moerassen met de Noordzee. Door uitschuring ontstond in de loop van vele eeuwen een uitgestrekte zeeboezem. Zo uitgestrekt en diep was deze baai dat er oorlogsvloten werden op uitgerust en zeeslagen op plaatsvonden.

Hontenisse Betekent landtong in de Honte. De Hontenissen zijn voornamelijk door aanslibbing ontstaan. De indijking van deze schorren heeft plaatsgehad in de Middeleeuwen.

Borssele Betekent „verblijf van Bor”. Bor was een Noorse afgod en „sale” of „sele” betekent verblijf. Borssele is ontstaan op het eiland Borssala, één van de vijf eilanden waar de Bevelanden hun ontstaan aan hebben te danken.

Zeeuwisch-Vlaanderen Gedeelte van Vlaanderen, dat bij de vrede van Munster in 1648 aan de Staten werd toegewezen. Het enige doel van de *Staatsen* was de beheersing van de Scheldemond bij Vlissingen. Dit gebied werd dan ook *Staats-Vlaanderen* geheten en op koloniale wijze beheerd. In vrijwel elke oorlog is de verovering van de Scheldemond een strategisch doel geweest. In 1945 is het hopelijk de laatste keer geweest. De geschiedenis van *Staats-Vlaanderen* is een aaneenschakeling van ontstellende rampen: oorlogen en oorlogschattingen, bezettingen en opesingen, dijkdoorbraken en dijkdoorstekingen.

Na de Franse tijd (1794 tot 1814) kreeg *Staats-Vlaanderen* een zachtere naam: Zeeuws-Vlaanderen. Van 1814 tot 1948 werd Zeeuws-Vlaanderen geteld bij de arme en onontwikkelde streken van Nederland. Eerst na de 2e wereldoorlog (1939-1945) is er van Nederlandse zijde economische belangstelling voor dit deel van Nederland. Een snelle industriële ontwikkeling bracht er op amper twintig jaar welvaart.

- De Braakman** Eens een, gevreesde zeearm, nu een, bekend recreatiegebied. Deze zeearm strekte zich uit tot diep in het gebied van de vier *Ambachten* waarvan reeds eerder sprake.
De spelling van de naam is in de loop der eeuwen gewijzigd: *Breckeme, Brechminne Brackeman, Braakman*, wat eigenlijk niets anders betekent dan oeverafschuiving en/of afgebrokkelde gronden. In 1360 komt de naam *Brackeman* het eerst voor in oorkonden. Na eeuwenlange inpolderingen werd in 1951 de afsluitdijk met afwateringssluis voltooid waardoor de Braakman van de zee werd afgesneden en hopelijk voorgoed als zeearm heeft afgedaan.
De „*Savojaardplaat*” is het laatste schorre dat deel heeft uitgemaakt van de zeearm De Braakman. Voor 1403 was de Savojaardplaat een deel van het uitgestrekte klei-eiland *Wevelswale*, dat bij het Asseneder ambacht hoorde. De St. Elisabethsvloed (1403) vernietigde dit eiland met de zich daarop bevindende dorpen: o.a. *Vremdijcke? Willemskerke, Steelant* en *Couwendorp*.
- Sluiskil** Sluis aan de kil.
Bij de inpoldering in 1648 van de Coegorspolder liep de nieuwe zeedijk dwars door een diepe kil. Waterbouwkundig bekeken was er destijds geen geschikter plaats voor de afvoer van het overtollige polderwater dan het punt waar de kil werd doorsneden door de nieuwe zeedijk. De nu nog bestaande krekken in de Coegorspolder zijn de restanten van deze uitgestrekte kil. Vlak bij de afwateringssluis zijn in de 17e eeuw de eerste woningen gebouwd waar Sluiskil het bestaan aan heeft te danken.
Vlak bij de lozingsluus lagen een haven en een overzetveer. Het haven tje diende als aanlegplaats voor schepen en vissers. De beurtvaart van Axel op Rotterdam zorgde voor aan- en afvoer van goederen van de Coegorspolder en de Vogelschorpolder. Het overzetveer hield de verbinding in stand tussen de Vogelschorpolder en het Coegors.
- Vogelschorpolder** Het Vogelschorre was van 1404 tot 1700 een ietwat hoog gelegen 300 ha grote kleiplaat in de Braakman. Drie eeuwen lang, van 1404 tot 1700, polder zochten zeevogels er tijdens de zomermaanden een rustige broedplaats tussen de lage zeegetassen, en in de wintertijd een veilig toevluchtsoord voor de nacht.
Voor 1404 maakte dit terrein deel uit van het uitgestrekte eiland „*Wevelswale*”, dat bij de verschrikkelijke stormvloed op St. Elisabethsdag van dat jaar totaal met kerkdorpen en al verloren ging.
Bij de herindijking in 1700 werd de Vogelschorpolder een eiland en is dit gebleven tot 1807, het jaar van de indijking van Westdorpe of *Nieuw-Vogelschorpolder*. Deze polder is bij de bevolking van Sluiskil beter bekend onder de bijnaam, „*t Vaatje*”.
Het veer van Sluiskil droeg 107 jaar lang de zorg voor de aan- en afvoer van mensen, vee, graan en levensbehoeften voor de bewoners van de Vogelschorpolder. Op dit eiland waren destijds niet alleen boerderijen gevestigd, maar er waren o.a. ook een smidse en een wagenmakersstal.
- Mauritsfort** In 1588 werd op last van Prins Maurits op de zuidelijke hoek van de Koudepolder, vlak tegenover de schans *Philippine* (in die tijd nog in onder gemeente Hoek handen van de Spanjaarden) een versterking opgeworpen en naar hem *Mauritsfort* gheten. Bij dit fort lag een haven tje, dat in de loop der eeuwen meermalen van plaats heeft verwisseld vanwege de verschuivingen in de stromingen van de Braakman. Van hieruit vertrokken marktschuiten naar Rotterdam, op de heenreis beladen met graan en bij de terugreis benodigheden meebrengend voor de inwoners van Hoek, *Mauritsfort* en omliggende polders.
- Overslag** Plaats nabij Zuiddorpe liggend op de Nederlands-Belgische grens. Slechts een klein deel ervan behoort bij Nederland. In de middeleeuwen werden hier per schip goederen aangevoerd voor overslag op karren en wagens met bestemming het Land van Gent.
- Sas van Gent** Sluis van Gent
Sas = een sluis of schutskolk.
Een sluis is een door menschenhanden gegraven kom, waar door middel van sluisdeuren schepen uit zee komend, kunnen opvaren naar het binnenland.
Sas van Gent was een verbinding van Gent met de Westerschelde. De eerste sluis daar is gebouwd in de middeleeuwen. Ter bescherming van deze verbinding werd er een sterke schans omheen gebouwd, zodat uiteindelijk Sas van Gent tevens bolwerk werd ter bescherming van de sluisen van de stad Gent.
- Nieuw-Namen** Genaamd naar het kerkdorp *Namen* en de polder van die naam, eens gelegen met ver van *Walsoorden*. De stormvloed van 1715 *Namen* overstroomde het restant van het Land van „*Saeflinge*”. Dit land, het laatst verdronken gedeelte van *Saeflinge* zal helaas ook wel als laatste deel in aanmerking komen voor herindeling. Het kanaal van *Baalhoek* naar *Antwerpen* zou mogelijk de herindijking kunnen bespoedigen. *Nieuw-Namen* ligt op de plaats waar eens *Hulsterloo* lag, in de Middeleeuwen bekend als *Mariabedevaartplaats*. In 1136 werd *Hulsterloo* geschonken aan de *Norbertijnen* van *Drongen* (bij *Gent*), die er een priorij stichtten. In dit klooster heeft volgens sommige geschiedschrijvers, de schrijver *gewoond*, die het „*Reinaert-epos*” een definitieve vorm gaf. In 1578 is *Hulsterloo* en het klooster geplunderd en verwoest. De monniken keerden er nooit meer terug.
- Zelzate** = Selzaete. Sel = zout.
Zaete of Zate betekent statige bezitting met toebehorende bossen, landbouwgronden, woeste gronden en wild van een man met aanzien.
Selzaete is dus oorspronkelijk een bezitting waar zout werd gewonnen.

